

INFORMACE

září 2003

Vydává Společnost pro duchovní hudbu, 160 00 Praha 6, Kolejní 4, tel.: 220181710

Vážení členové Společnosti pro duchovní hudbu,

srdečně Vás všechny zdravím po dovolených (event. prázdninách) a jak zjistíte v následujících příspěvcích INFORMACÍ, tak členové výboru a jednotlivých komisí začali pracovat od začátku hned naplno. Já sám jsem měl co dělat, abych stihl přečíst všechny diskuse v e-mailové podobě, natož se k nim ještě vyjádřit. Co nás tedy čeká do konce letošního roku? **15.9. začínají Svatováclavské slavnosti**, při kterých se připravuje komisi pro gregoriánský chorál též seminář (J.Hodina) s nácvikem Svatováclavského officia a jeho provedení. **Obnovíme Svatocecilské setkání sborů**, které plánujeme trochu jinak. Rovněž v letošním roce se opět zúčastníme koncertní přehlídky **Dny soudobé hudby** koncertem duchovní hudby současných českých a moravských skladatelů. Práce členů výboru a komisí je tedy velmi činná a vás všechny ostatní prosím, abyste je v tom nenechali samotné a pomáhali jim zasíláním příspěvků o tom, na čem se zase podílíte Vy ve Vaší farnosti nebo co se chystá ve vašem regionu.

A provázejte je svou modlitbou, abychom k našemu společnému cíli – zlepšení úrovně duchovní a zvláště liturgické hudby – byli zase blíže.

J.Eliáš

V počátečních ročnících časopisu Amen (v elektronické podobě na internetové adrese <http://krystal.op.cz/amen/index.htm>) vycházela série článků Evžena Kindlera o nejstarší křesťanské hudbě. Pro všeobecný záběr Amen byla příliš speciální, a tak byl tento seriál redakcí ukončen dříve, než se vyčerpala témata i autor. Proto vám, vážení čtenáři, můžeme nabídnout to, co zatím publikováno nebylo a o čem soudíme, že za přečtení rozhodně stojí.

Jiří Kub

Amen v nejstarší latinské hudební památce

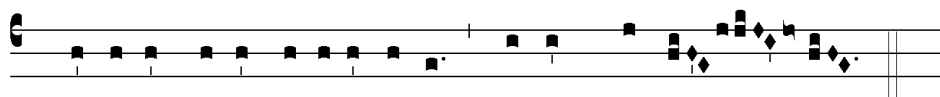
Evžen Kindler

Dnes bychom si mohli všimnout, jak slovo Amen vešlo do nejstarší dnes známé melodie na latinský text. Tento text je našim čtenářům jistě dobře znám; říkáme mu velká doxologie, Gloria nebo Sláva na výsostech Bohu, a recitujeme ho nebo zpíváme brzy po zahájení mše svaté (na rozdíl od obřadů východních, kde figuruje v ranních chválách). Tento text končí slovem Amen a to je i v těch nejjednodušších gregoriánských zhudebněních zpěvu Gloria ozdobeno: jeho dvě slabiky mají nejméně šest tónů. Gregoriánský chorál měl předchůdce, který vznikl v Miláně v době sv. Ambrože a byl tímto světcem ovlivněn. Jeho zpěvy byly ovšem už v raném středověku modifikovány. Zhudebnění Gloria však má jistou „syrovou“ formu a podle ní většina odborníků soudí, že jde o původní melodii, tedy o zpěv z konce 4. století. Většina textu je totiž zhudebněna jako nejjednodušší recitace. Nejlépe to ukazuje začátek:

II
G Lo-ri-a in excélsis De-o. Et in terra pax homínibus
bonæ voluntátis. Laudámus te. Bene-dí-cimus te. A-dorámus

Tak se zpívá skoro celé Gloria. Avšak slova na konci některých vět jsou ozdobena překvapujícími melodiemi, rozvinutými zejména na poslední slabiku. Jde o slova, která by měla zvláštním způsobem vyjádřit důvěrnost, kterou

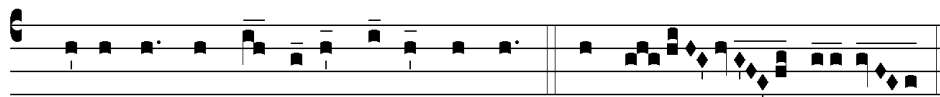
zpívající vyjadřuje oslavovanému Bohu. Jako příklad uvedme větu „Pane, jednorozený Synu, Ježíši Kriste“

Dómine Fi-li u-nigé-ni-te Ie-su Christe.

Zvolání „Ježíši Kriste“ je v Gloria dvakrát, a v obou případech je stejným způsobem ozdobeno. Stejnou melodií jsou ozdobena i závěrečná slova vět „Ty, který snímáš hříchy světa (slovo mundi)“ a „Vzdáváme ti díky (slovo tibi)“. Celé toto Gloria je tedy recitace, do níž je na několika místech vložen tak zvaný jubilus, totiž bohatá melodie, která se projeví na poslední slabice, tedy tehdy, když už je celá věta vyslovena. Jen ke konci celého zpěvu - na slova „in gloria Dei Patris (ve slávě Boha Otce)“ - se recitace „láme“ do poněkud složitějšího sledu tónů, jubilus však nemá.

Pak ale přijde slovo „Amen“. To je zhudebněno melodií, která se dosud ani v náznaku v tomto Gloria nevyskytla a má dokonce dvacet tónů (připomínáme, že vodorovný proužek nad notou značí mírné prodloužení):

Spí-ri-tu, in gló-ri-a De-i Patris. Amen.

Nelze nevidět, jak je slovo Amen tím jubilem obohaceno. Latinské slovo jubilus je odvozeno od slovesa jubilare, které lze přeložit jako jásat. Jubilus tedy chápali ti, kdo se vyjadřovali v latině, jako jásat, a to i v případě, že šlo o technický hudební termín.

O jubilech psal už svatý Augustin (který se se sv. Ambrožem setkal): *„Když se člověk ve svém povznesení raduje, pak od slov, která stejně nelze vyslovit ani pochopit, přejde k jistému povznesenému hlasu beze slov, takže je tím hlasem nejen dáno najevo, že opravdu vyjadřuje radost, ale že je naplněn tak nesmírnou radostí, že slovy nelze vyjádřit, z čeho se raduje“*. A na jiném místě píše: *„Nehledej slova, jako bys mohl vyjádřit, co Boha potěší, ale zpívej jubilus, vždyť právě jím se dobře zpívá Bohu; jubily jsou znamením, že ze*

srdce vychází něco, co nelze říci slovy. A komu máme zpívat jubily, když ne nevýslovnému Bohu? Nevýslovné je to, co nemůžeš říci, a jestliže to nemůžeš říci a nemáš mlčet, co jiného zbývá než jubily, aby se srdce radovalo beze slov a aby nebyla obrovská šíře radosti omezována slabikami?“

Sv. Augustin nám však dává i najevo, že nejde o nějaké esoterické, gnostické či pseudocharismatické jevy, odtržené od naší lidské existence; přirovnává totiž jubilus ke zpěvu bojovníka a také píše: „*Když ti, kdo zpívají při žních nebo na vinici nebo při nějaké úchvatné práci, začnou být radostně povzneseni slovy písní, jsou často naplněni takovou radostí, že ji nemohou vyjádřit slovy, a tak se odvrátí od slabik slov a pokračují zpíváním jubilů“.*

V ambrosiánském Gloria je téměř odděleno „absolutní slovo“ od „absolutní hudby“: recitace textu dává drtivou převahu slovu a jubily dávají úplnou prioritu melodii, neboť jsou zpívány tehdy, když už všechny slabiky věty byly vysloveny.

Jestliže se necháme jen trochu podnítit melodií zde naznačenou a výroky svatého Augustina, můžeme vyzpívat Boží Trojici slávu na konci celé skladby ještě jednou, srdcem, beze slov, na jubilus poslední slabiky slova Amen, a tak potvrdit zpěvem i české významy tohoto slova, totiž Staň se a Tak jest.

Seminář *Canta et ambula*

V prvním červencovém týdnu proběhl v Hradci Králové pod patronací Královéhradeckého biskupství a katedry hudební výchovy PF UHK seminář gregoriánského zpěvu *Canta et ambula*. Účelem setkání bylo rozšířit povědomí o gregoriánském repertoáru a jeho využití v průběhu liturgie. V první řadě byl kurz koncipován pro účast mladé generace zpěváků chrámových kůrů, varhaníků a kléru. Přesto se záměr pořadatelů nepodařil. Do hry vstoupil jiný režisér, který naplnil slova žalmisty: *Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini (Ps 148, 12)*. Bylo jasné, že tradice gregoriánského chorálu nebyla nikterak přerušena a jeho užití při liturgii je tedy možné bez jakéhokoliv generačního rozkolu. Úsilí břeňovské Scholy *can-torum*

profesora Miroslava Venho-dy, scholy od sv. Jakuba vedené Josefem Herclem či scholy od Panny Marie před Týnem Bohuslava Korej-se určilo i současný směr grego-riánských aktivit. Následovníky těchto „pražských kantorů“ jsou František Šmíd, Jiří Kub, David Eben, Zbyněk Šír, Jan Bařa... Svou pravidelnou liturgickou činností získala zcela ojedinělé místo brněnská schola pod vedením Josefa Ger-bricha. Nemohu opomenout scholu cantorum kněžského semináře v Olomouci a scholu premonstrát-ského kláštera v Praze na Strahově.

Velice mne překvapila tvůrčí otevřenost všech zúčastněných varhaníků, jak z řad profesionálů, tak laiků. V duchovní hudbě je mimo jiné důležitá i ochota podstoupit „výlet“ za principy stavby hudební fráze. Od dob sv. Vojtěcha jsou české země součástí západní kulturní tradice s vlivy slovanské zpěvnosti, jejíž bohatství tkví nejen v lidové písni a lidové tvořivosti. Snad mohu v této úvaze naděst, že by bylo namístě uvažovat o založení nové Scholy cantorum, jakési umělecké školy spojující tradice liturgické s bohatou lidovou slovesností. Vždyť snad každá báseň

či říkanka má svůj nápěv, stejně jako téměř každý verš knihy žalmů. Taková schola, jež by se zabývala moderním jazykem slevesným, výtvarným a hudebním, tu očividně chybí. Současná liturgie a současné duchovní umění se neubírá cestami poutních obrazů, soch či písní 19. století.

Nejen s účastníky semináře *Canta et ambula* se můžete setkat u příležitosti Svatováclavských slavností. V den svátku sv. Václava (28. září) proběhnou chorální laudy, mše sv. a slavností nešpory. Podrobnější informace naleznete na internetových stránkách SDH.

Pokud máte zájem zúčastnit se, prosím, napište nám své jméno a spojení na sebe na adresu: **Společnost pro duchovní hudbu, Kolejní 4, 160 00, Praha 6**, případně na e-mailovou adresu sdh@sdh.cz; nebo zavolejte na číslo **220 181 710**. Zašleme Vám noty k předběžnému nastudování. Chorální setkání proběhne také na svátek sv. Cecílie, o tom naleznete informace na internetových stránkách SDH: www.sdh.cz.

Jiří Hodina

Zprávy z činnosti komisí

KOMISE PRO LIDOVÝ ZPĚV

Po dovolených a prázdninách se opět vracíme k plnění nám svěřených úkolů. Zde Vám předkládáme, na čem právě pracujeme:

1) Vyhlášení textařské soutěže:

V současné době se ve spolupráci s hudebně-liturgickou komisí dokončuje výběr témat, kterých se bude soutěž týkat. Tato témata by měla být schválena na podzimním zasedání liturgické komise ČBK. Bezprostředně poté bude následovat vlastní vyhlášení soutěže.

2) Vyhlášení "sběru" lidových duchovních písní:

Vyhlášení této akce plánujeme na listopad. Společně s informační komisí řešíme technickou podporu nově vznikajícího archivu, který bude následně zveřejněn na internetu.

3) Mapování situace na kůrech:

Dokončujeme naši verzi dotazníku pro tento průzkum, který se bude zkušebně týkat nejprve pražských farností a později by měl být rozšířen na diecéze celé české církevní provincie. Budeme se snažit i o spolupráci s moravskými diecézemi.

Petr Vlasatý

Připravujeme, oznamujeme

SLAVNOSTI ADAMA MICHNY V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Za podpory SDH se uskuteční **od 10. do 12. října 2003** už 9. ročník Slavností Adama Michny z Ottradovic v Jindřichově Hradci. Program začíná v pátek v 17 hodin, kdy bude slouženo v proboštském kostele Nanebevzetí Panny Marie requiem za Adama Michnu, v rámci

kterého zazní Musicalische exequien Heinricha Schütze v podání pražského souboru Collegium 419. Během soboty bude následovat řada zajímavých aktivit: povídání se zpíváním „o půtkách lutrínů s katolíky“, taneční minikurs, koncert, ale i osvědčené convivium, při němž se účastníkům představí soubor Ritornello a jeho hosté. Slavnosti budou zakončeny v neděli 12. 10. v 9 hodin mší sv. v proboštském kostele, které bude předcházet procesí (v 8:45) od sloupu Nanebevzetí Panny Marie na Náměstí Míru.

Za organizaci akce, jejímž hlavním pořadatelem je Město Jindřichův Hradec, patří dík zejména těmto jindřichohradeckým institucím: ZUŠ V. Nováka, Proboštství a Muzeum. Iniciátorem akce, který stál už u zrodu Slavností, je přední znalec a propagátor díla Adama Michny a jeho součastníků Michael Pospíšil.

KONCERT SOUČASNÉ DUCHOVNÍ HUDBY

V předvánočním čase bývá pražský koncertní život bohatě vyplněn vystoupeními s programem sestaveným z nových skladeb našich skladatelů. SDH připravila svůj koncert na **pondělí 17. listopadu od 19:30** pod názvem Současná duchovní hudba. Všichni jste srdečně zváni do Sálu Martinů Lichtenštejnského paláce v Praze na Malé Straně.

SVATOCECILSKÉ SETKÁNÍ CHRÁMOVÝCH HUDEBNÍKŮ

Milí přátelé, kolegové, dovolujeme si vás při příležitosti letošního svátku sv. Cecílie **22.listopadu** pozvat na duchovní, pracovní a společenské setkání všech, kteří se aktivně podílejí, nebo chtějí podílet na rozvoji chrámové duchovní hudby u nás. Především tedy setkání sbormistrů, varhaníků, dirigentů, správců notových archivů, ale i duchovních a všech ostatních, kterým stav chrámové hudby u nás leží na srdci.

Vedle oficiálního programu očekáváme dostatek příležitostí i k neformálním setkáním, rozhovorům a všemu, co posílí naši spolupráci navzájem, ale též systematickou spolupráci v rámci Společnosti pro duchovní hudbu.

Prosíme o Vaši pomoc v rozšíření našeho pozvání dalším lidem, jejichž účast by byla dle vašeho názoru též vhodná a ve vyplnění a zaslání registračních údajů (naleznete na adrese www.sdh.cz). Vaše registrace je nezbytná pro zajištění dostatečných provozních kapacit setkání, přijetí přihlášky bude potvrzeno. Prosíme však o poskytnutí či upřesnění údajů o Vás a Vašem souboru i v případě, že se nehodláte tohoto setkání zúčastnit. Umožňujete nám tím vytvářet databázi zájemců o dění ve chrámové duchovní hudbě jako základní nástroj dlouhodobé komunikace.

Program setkání

- 8:30 **Ranní chvály** (latinské chorální) - v sále týnské fary (všichni přítomní pod vedením Jiřího Hodiny)
- 9:15 **prezentace účastníků**, předání studijních materiálů, současně ranní káva, uvítání účastníků, seznamka (kdo je kdo a odkud)
- 10:00 referát: **Hudba v současné liturgii** - P. Vojtěch Eliáš
- 10:30 koreferát: **Figurálky či gregoriánský chorál?** - Evžen Kindler
- 10:45 **moderovaná diskuse** k předneseným příspěvkům
- 11:30 **krátký koncert** Týnské scholy v kostele, um. ved. Bohuslav Korejs
- 12:00 **Anděl Páně** (chorální, všichni účastníci)
- 12:15 jednoduchý **oběd** s neformální diskusí na týnské faře
- 13:30 **týnské varhany** představí zvukově i fyzicky diecézní organolog Marek Čihař
- 14:00 **prezentace SDH** - v sále týnské fary (Jiří Kub) a pokračování moderované diskuse
- 14:45 odpolední káva
- 15:00 nácvik zpěvu na bohoslužbu
- 16:30 **mše sv.**, (hlavní celebrant dosud není jistý) ordinárium chorální, mešní propria z nacvičených skladeb
- 17:30 **Co s načatým večerem?** (neformální a nepovinné pokračování pro vytrvalce)

Moderátorem setkání bude Ondřej Pečený. Členové SDH mohou požádat o příspěvek na hrazení cestovních nákladů a ubytování.